

سؤالات امتحان نهایی درس: علوم و فنون ادبی ۳	پایه: دوازدهم	دوره دوم متوسطه	رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹	ساعت شروع: ۱۰ صبح	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه، بزرگسال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور	مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir		
در نوبت دی ماه سال ۱۴۰۲			

ردیف	سؤالات	نمره

مبانی تحلیل متن، تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی (۴ نمره)

۰/۲۵	۱	عبارت زیر، شرح ویژگی‌های کدام‌یک از شاعران دوره بیداری است؟ «آشنا به زبان و ادب کهن فارسی، آگاه از مسائل روز جامعه، محقق، مدرس دانشگاه، فعال حوزه سیاست و روزنامه‌نگار.»
۰/۲۵	۲	جریان «سمبولیسم اجتماعی» یا «شعر نو حماسی» در کدام‌یک از دوره‌های چهارگانه شعر فارسی معاصر، روی داد؟
۰/۵	۳	هر یک از توضیحات زیر مربوط به کدام‌یک از ویژگی‌های زبانی، ادبی و فکری شعر ادبیات معاصر تا انقلاب اسلامی است؟ الف) مدح و ذم و هجو در شعر این دوره بسیار کم است. ب) صور خیال جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره قبل نیستند.
۰/۵	۴	از میان واژگان بیت زیر دو واژه را - که از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری‌اند - مشخص کنید. «بی تربیت آزادی و قانون نتوان داشت سعفص نتوان خواند، نخوانده کلمن را»
۰/۵	۵	دو مورد از ویژگی‌های «زبانی» شعر دوره انقلاب اسلامی را - که در ابیات زیر مشهود است - بنویسید. «حسن شهادت از همه حسنی فراتر است ای محسن شهید من، ای حسن بی گناه یک کربلا شکوه به چشمت نهفته است ای روضه مجسم گودال قتلگاه»
۱	۶	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. الف) از انقراض صفویه تا پایان سلطنت فتحعلی‌شاه رشد و شکوفایی چشم‌گیری در تاریخ ادبیات ایران روی می‌دهد. ب) گروهی از شاعران دوره بازگشت به قصیده‌سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند. پ) توصیف پدیده‌ها و شخصیت‌ها در نثر دوره معاصر تا انقلاب اسلامی عینی، کوتاه، بیرونی و مشخص است. ت) شاعران دوره بیداری تخیلات سراینده‌گان پیشین را در نظر داشتند و نمونه این تخیلات را در پاره‌ای از اشعار «میرزاده عشقی» می‌توان دید.
۱	۷	مشخص کنید هر یک از آثار ذکر شده در ستون «الف»، مربوط به نویسنده کدام‌یک از آثار مذکور در ستون «ب» است.

گروه الف	گروه ب
راه‌آب‌نامه	سه تار
دید و بازدید	تلخ و شیرین
سبک‌شناسی	آتش خاموش
شهری چون بهشت	تاریخ تطور نظم فارسی

موسیقی شعر (۶ نمره)

۰/۲۵	۸	تقطیع ترکیب «دل پاک» به صورت «U - - U» با کدام اختیار زبانی مطابقت دارد؟
۰/۷۵	۹	نوع وزن مناسب با هر بیت را از ستون مقابل برگزینید.

الف) به حسن و خلق و وفا کس به یار ما نرسد	تو را در این سخن انکار کار ما نرسد	۱- همسان
ب) چه زخم چو نای هر دم، ز نوای شوق او دم	که لسان غیب خوش تر، بنوازد این نوا را	۲- ناهمسان
پ) نرگس از چشمک‌زدن شد فتنه در صحن چمن	شیوه‌های چشم جادوی توام آمد به یاد	۳- همسان دولختی

ادامه سؤالات در صفحه دوم

سؤالات امتحان نهایی درس: علوم و فنون ادبی ۳	پایه: دوازدهم	دوره دوم متوسطه	رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹	ساعت شروع: ۱۰ صبح	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه، بزرگسال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور	مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir		
در نوبت دی ماه سال ۱۴۰۲			

ردیف	سؤالات	نمره

۱۰	وزن مصراع «جانا نظری که ناتوانم»، «مستفل فاعلات مُستف» است. اگر هجاهای این مصراع را به گونه‌ای دیگر برش بزنیم، وزن آن چه خواهد بود؟	۰/۷۵
۱۱	مشخص کنید کدام یک از گزاره‌های زیر، دربارهٔ اختیارات شاعری زبانی و کدام دربارهٔ اختیارات شاعری وزنی صادق است. الف) آوردن «فاعلاتن» به جای «فعالتن» در رکن اول مصراع. ب) بلند به حساب آوردن «و» عطف یا ربط و مصوت‌های کوتاه پایان کلمه.	۰/۵
۱۲	وزن پارهٔ دوم سرودهٔ نیمایی زیر را بنویسید. «می تراود مهتاب می درخشد شب تاب»	۰/۵
۱۳	با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. «دلَم شکسته تر از شیشه‌های شهر شماس الف) نشانه‌های هجایی مصراع دوم بیت را بنویسید. ب) کاربرد کدام اختیارات شاعری «وزنی» در مصراع دوم، مشهود است؟ (ذکر دو مورد مدنظر است.)	۱ ۰/۵
۱۴	در بیت «نسیم صبح را گفتم که با او جانبی داری؟ / کزان جانب که او باشد، صبا عنبرفشان آید»: الف) وزن بیت را بنویسید. ب) شاعر در سه رکن از اختیارات شاعری بهره برده است؛ پایه‌های آوایی هریک از این ارکان را جداگانه مشخص کنید.	۱ ۰/۷۵

زیبایی‌شناسی (۶ نمره)

۱۵	بیت «گفت آن یار کز او گشت سرِ دار بلند / جرمش این بود که اسرار هویدا می کرد» به کدام داستان اشاره دارد؟	۰/۲۵
۱۶	بیت زیر نمونهٔ کاربرد آرایهٔ «حسن تعلیل» است. دلیل هنری و غیرواقعی آن را بنویسید. «خمیده پشت از آن گشتند پیران جهان دیده که اندر خاک می جویند ایام جوانی را»	۰/۵
۱۷	شاعر در کدام یک از ابیات زیر، مصراع را تضمین کرده است؟ مصراع تضمین شده را مشخص کنید. الف) مه من نقاب بگشا، ز جمال کبریایی ب) شده انتظارم از حد، چه شود ز در آبی؟ که بتان فروگذارند اساس خودتمایی ز دو دیده خون فشام ز غمت شب جدایی	۰/۵
۱۸	آرایهٔ درست هر یک از ابیات زیر را از درون کمانک برگزینید. الف) گوش ترحمی کو، کز ما نظر نپوشد؟ ب) بر لب کوه جنون، خندهٔ شیرین بهار دست غریق یعنی: فریاد بی صداییم «(متناقض نما، تلمیح) نقش زخمی است که از تیشهٔ فرهاد شکفت (تضاد، حس آمیزی)	۰/۵
۱۹	در بیت زیر، دو شبکهٔ «مراعات نظیر» موجود است؛ آنها را مشخص کنید. «سر من مست جمالت، دل من دام خیالت گهر دیده نثار کف دریای تو دارد»	۰/۵
۲۰	شاعر با به کار بردن کدام بخش از بیت زیر، آرایهٔ ادبی «ایهام» را خلق نموده است؟ معانی دوگانهٔ آن را بنویسید. «چون جام شفق موج زند خون به دل من با این همه دور از تو مرا چهره زردی است»	۰/۷۵
۲۱	در بیت «با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است / ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت»: الف) بخش‌های پدیدآورندهٔ لف و نشر را بنویسید. (ذکر چهار مورد مدنظر است.) ب) نوع لف و نشر را بنویسید.	۱/۲۵

ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ سوم

سؤالات امتحان نهایی درس: علوم و فنون ادبی ۳	پایه: دوازدهم	دوره دوم متوسطه	رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹	ساعت شروع: ۱۰ صبح	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه، بزرگسال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور	مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir		
در نوبت دی ماه سال ۱۴۰۲			

ردیف	سؤالات	نمره

۲۲	آرایه ادبی «تضاد» بین کدام واژه‌های بیت زیر، برقرار است؟ «خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌ال‌حزن است»	۰/۵
۲۳	مناسب‌ترین آرایه برای تصویر آفرینی در حماسه چیست؟ کدام یک از ابیات زیر، در بردارنده این آرایه است؟ الف) به کردار افسانه از هر کسی ب) به تنها یکی گور بریان کنی شنیدم همی داستانت بسی هوا را به شمشیر، گریان کنی	۰/۵
۲۴	جاهای خالی را به درستی پر کنید. الف) در بیت «چون شب‌نم اوفتاده بدم پیش آفتاب / مهرم به جان رسید و به عیوق بر شدم» واژه دارای دو معناست: یک معنای آن پذیرفتنی و به معنی است و معنای دیگر آن - که مورد نظر نیست - با واژه‌های آفتاب و عیوق، آرایه «ایهام تناسب» را پدید آورده است. ب) در بیت «سرکشان را فکند تیغ مکافات ز پای / شعله را زود نشانند به خاکستر خویش» مطلبی در دو عبارت مستقل، به نحوی بیان شده که یکی از عبارات، معادلی برای تأیید عبارت دیگر است؛ این شیوه، سبب خلق آرایه گردیده است.	۰/۷۵

نقد و تحلیل نظم و نثر (۴ نمره)

۲۵	متن زیر را از دیدگاه «زبانی» و «ادبی» بررسی کنید. (ذکر دو مورد برای هر سطح، بسنده است). «اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را پر بسته و کلبه مرادوات را در بسته.» «قائم مقام فراهانی»	۱
۲۶	با توجه به رباعی زیر - که از سروده‌های شاعران دوره انقلاب اسلامی است - به پرسش‌ها پاسخ دهید. «کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت زین پیش دل‌ورا، کسی چون تو، شگفت! الف) دو مورد از ویژگی‌های فکری شعر را بنویسید. ب) سطح ادبی سروده را، با ذکر دو ویژگی آن، بررسی کنید.	۱
۲۷	در سروده زیر، شاعر با بیانی نمادین، به ترسیم فضای جامعه در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی پرداخته است؛ چهار مورد از عناصر واژگانی این سروده را که اسباب خلق این تصاویر نمادین شده، بنویسید. «پیش از تو آب، معنی دریا شدن نداشت بسیار بود رود در آن برزخ کبود در آن کویر سوخته، آن خاک بی بهار شب مانده بود و جرئت فردا شدن نداشت اما دریغ! زهره دریا شدن نداشت حتی علف اجازه زیبا شدن نداشت»	۱
۲۸	با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. «برکش ز سر این سپید معجر بگرای چو ازدهای گرز بفکن ز بن این بنا که باید الف) دو مورد از «ویژگی‌های فکری» این سروده را بنویسید. ب) در این ابیات، کدام «ویژگی زبانی» شعر برخی شاعران دوره بیداری، آشکار است؟ پ) با توجه به سطح ادبی شعر، شاعر از گروه سنت‌گراست یا گروهی که مطابق زبان کوچه و بازار شعر می‌سرودند؟	۱
۲۰	جمع نمره	شاد باشید و شکوفا.

رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی		راهنمای تصحیح سؤالات امتحان نهایی درس: علوم و فنون ادبی ۳	
تعداد صفحات: ۲ صفحه	ساعت شروع: ۱۰ صبح	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹	دوره دوم متوسطه
مرکز ارزش‌یابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir		دانش‌آموزان روزانه، بزرگسال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور در نوبت دی‌ماه سال ۱۴۰۲	

ردیف	پاسخ‌ها	نمره					
۱	محمد تقی بهار. ۰/۲۵ ص ۱۶.	۰/۲۵					
۲	دوره سوم. یا: از کودتای ۲۸ مرداد تا قیام ۱۳۴۲. ۰/۲۵ ص ۷۰.	۰/۲۵					
۳	الف) فکری. ۰/۲۵ ب) ادبی. ۰/۲۵ ص ۷۰.	۰/۵					
۴	آزادی. ۰/۲۵ قانون. ۰/۲۵ ص ۴۴	۰/۵					
۵	بیشتر شدن واژگان متناسب با دین، جبهه و جنگ، شهادت و ایثار. آشنایی‌زدایی زبانی و روی آوردن به ترکیبات بدیع و بی‌سابقه. (ذکر دو مورد بسنده است). هر مورد ۰/۲۵ ص ۹۹.	۰/۵					
۶	الف) نادرست. ۰/۲۵ ص ۱۲. ب) درست. ۰/۲۵ ص ۱۳. پ) درست. ۰/۲۵ ص ۹۸. ت) درست. ۰/۲۵ ص ۴۳.	۱					
۷	راه‌آب‌نامه و تلخ و شیرین. ۰/۲۵ ص ۷۴. دید و بازدید و سه تار. ۰/۲۵ ص ۷۴. سبک‌شناسی و تاریخ تطوّر نظم فارسی. ۰/۲۵ ص ۱۶. شهری چون بهشت و آتش خاموش. ۰/۲۵ ص ۷۴.	۱					
۸	بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه. یا: تغییر کمیّت مصوّت‌ها. ۰/۲۵ ص ۶۴.	۰/۲۵					
۹	الف) به حسن و خلق و وفا کس به یار ما نرسد/ تو را در این سخن انکار کار ما نرسد. ۲- ناهمسان. ۰/۲۵ ص ۲۳. ب) چه زخم چو نای هر دم، ز نوای شوق او دم/ که لسان غیب خوش تر، بنوازد این نوا را. ۳- همسان دولختی. ۰/۲۵ ص ۳۴. پ) نرگس از چشمک زدن شد فتنه در صحن چمن/ شیوه‌های چشم جادوی توام آمد به یاد. ۱- همسان. ۰/۲۵ ص ۳۵.	۰/۷۵					
۱۰	مفعول مفاعِلن فِعولُن. ۰/۷۵ ص ۲۸.	۰/۷۵					
۱۱	الف) وزنی. ۰/۲۵ ص ۸۴. ب) زبانی. ۰/۲۵ ص ۵۰.	۰/۵					
۱۲	می‌درخشد: فاعلاتن. ۰/۲۵ ص ۱۰۵. شب‌تاب: فع‌لن. ۰/۲۵ ص ۱۰۵.	۰/۵					
۱۳	الف) ۱. ص ۸۷. <table border="1" style="margin: 10px auto; width: 60%;"> <tr> <td style="text-align: center;">--</td> <td style="text-align: center;">- U - U</td> <td style="text-align: center;">-- UU</td> <td style="text-align: center;">- U - U</td> <td style="text-align: center;">نشانه‌های هجایی</td> </tr> </table> ب) ابدال. ۰/۲۵ ص ۸۷. بلند بودن هجای پایان مصراع. ۰/۲۵ ص ۸۳.	--	- U - U	-- UU	- U - U	نشانه‌های هجایی	۱/۵
--	- U - U	-- UU	- U - U	نشانه‌های هجایی			
۱۴	الف) مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن. ۱ ص ۵۰. ب) ن سی م صب. ک زان جا نب. ف شا نا ید. (اشاره به دو مورد، جهت اخذ نمره کامل، بسنده است).	۱/۷۵					
۱۵	داستان بر دار کردن حسین بن منصور حلاج. ۰/۲۵ ص ۳۱.	۰/۲۵					
۱۶	شاعر، دلیل خمیدگی پشت پیران را جستن ایام جوانی در خاک دانسته‌است. ۰/۵ ص ۱۱۷.	۰/۵					

ادامه پاسخ‌ها در صفحه دوم

راهنمای تصحیح سؤالات امتحان نهایی درس: علوم و فنون ادبی ۳		رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی	
پایه: دوازدهم	دوره دوم متوسطه	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹	ساعت شروع: ۱۰ صبح
دانش آموزان روزانه، بزرگسال و داوطلبان آزاد داخل و خارج کشور		تعداد صفحات: ۲ صفحه	
در نوبت دی ماه سال ۱۴۰۲		مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir	

ردیف	پاسخها	نمره
۱۷	ب). ۰/۲۵ ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی. ۰/۲۵ ص ۳۴.	۰/۵
۱۸	الف) متناقض نما. ۰/۲۵ ص ۱۱۵. ب) حس آمیزی. ۰/۲۵ ص ۱۱۴.	۰/۵
۱۹	سر، دل، کف و دیده. ۰/۲۵ گهر، کف و دریا. ۰/۲۵	۰/۵
۲۰	دور از تو. ۰/۲۵ به سبب دوری از تو. ۰/۲۵ دور از تو باد. ۰/۲۵ ص ۹۰.	۰/۷۵
۲۱	الف) جیب. ۰/۲۵ جام. ۰/۲۵ مال یا از مال تهی است. ۰/۲۵ می یا از می تهی است. ۰/۲۵ ص ۵۸. ب) لف و نشر مرتب. ۰/۲۵ ص ۵۸.	۱/۲۵
۲۲	آباد و ویران. ۰/۵ ص ۵۹.	۰/۵
۲۳	اغراق. ۰/۲۵ ب) به تنها یکی گور بریان کنی / هوا را به شمشیر، گریان کنی. ۰/۲۵ ص ۸۸.	۰/۵
۲۴	الف) مهر. ۰/۲۵ عشق یا محبت. ۰/۲۵ ص ۹۲. ب) اسلوب معادله. ۰/۲۵ ص ۱۱۶.	۰/۷۵
۲۵	زبانی: فاصله گرفتن از پیچیدگی و تکلف. سادگی و روانی نثر. کاربرد عبارات کوتاه. ۰/۵ ص ۲۰. ادبی: کاربرد آرایه‌های تشبیه، سجع، جناس، کنایه و مراعات نظیر. ۰/۵ ص ۲۰. (ذکر دو مورد در هر بخش، بسنده است.)	۱
۲۶	الف) آشکار بودن روح حماسه و عرفان. روی آوردن به مفاهیم انتزاعی. فرهنگ دفاع مقدس. (به جای فرهنگ دفاع مقدس، فرهنگ شهادت و ایثارگری نیز درست است). ۰/۵ ص ۱۰۰. ب) استفاده از قالب سنتی رباعی. گرایش به خیال‌بندی‌های شاعرانه به سبک بیدل و صائب. کاربرد آرایه‌های ادبی نظیر «تشخیص، مراعات نظیر، اغراق، تشبیه و کنایه». ۰/۵ ص ۹۹. (ذکر دو مورد در هر بخش، بسنده است.)	۱
۲۷	آب، دریا، شب، فردا، رود، برزخ کبود، کویر، بهار، علف. هر مورد ۰/۲۵ جمعاً ۱ نمره. ص ۹۹. (ذکر چهار مورد بسنده است.)	۱
۲۸	الف) پرداختن به مضامین سیاسی، اجتماعی و وطنی. یا: دعوت به قیام و مبارزه علیه ظلم و ستم (نظیر: آزادی خواهی و ظلم‌ستیزی). ۰/۵ ص ۴۴. ب) توجه به واژگان کهن. ۰/۲۵ ص ۴۳. پ) سنت‌گرا. ۰/۲۵ ص ۴۳.	۱
* نظر همکاران ارجمند، در اختصاص نمره به پاسخ‌های مشابه، در بخش «نقد و تحلیل نظم و نثر»، صائب است. جمع نمره ۲۰		